

Ministeren for videnskab, teknologi og udvikling

Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Hermed fremsendes til orientering Grundnotat til Folketingets Europaudvalg vedrørende Kommissionens forslag til Rådets forordning (EF) om EF-rammebestemmelser for en europæisk forskningsinfrastruktur.

Med venlig hilsen

Helge Sander

2. september 2008

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Bredgade 43
1260 København K
Telefon 3392 9700
Telefax 3332 3501
E-post vt@vtu.dk
Netsted www.vtu.dk
CVR-nr. 1680 5408

Sagsnr. 08-041787
Dok nr. 662389
Side 1/1

Modtager(e):

Folketingets Europaudvalg

Kopi:

Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi

Kommissionens forslag til Rådets forordning (EF) om EF-rammebestemmelser for en europæisk forskningsinfrastruktur -KOM(2008) 467 af 25. juli 2008

1. Resumé

Ifølge Kommissionen er en af de store vanskeligheder ved at etablere ny europæisk forskningsinfrastruktur, ud over ressourceknaphed og komplekse tekniske og organisatoriske spørgsmål, mangel på egnede retlige rammer for egentlige partnerskaber mellem parter fra forskellige lande.

Kommissionens rammeforordningsforslag har således til hensigt at supplere nationale og mellemstatslige ordninger og vil give et fælles retsgrundlag, der hviler på EF-traktatens artikel 171. Den fastsætter hovedtrækkene ved europæiske forskningsinfrastrukturer (ERI'er) og klare procedurer for, hvordan den lovgivende myndighed tildeler denne status.

En ERI skal anses for at være en juridisk person med fuld rets- og handleevne og anerkendt i alle medlemsstaterne. I forbindelse med momsdirektivet og direktiverne om punktafgifter og offentlige indkøb betragtes en ERI desuden som et internationalt organ eller organisation. Derfor er den fritaget for betaling af moms og punktafgifter, og dens indkøbsprocedurer er ikke omfattet af direktivet om offentlige indkøb.

Forordningsforslaget vil blive præsenteret på Rådets møde den 25.-26. september 2008 efterfulgt af en politisk drøftelse. Der lægges op til, at der på Rådets møde den 1.-2. december 2008 kan opnås politisk enighed om forordningen.

2. Baggrund

Siden Kommissionen i januar 2000 fremlagde sin meddelelse "Mod et europæisk forskningsrum", har det fælles europæiske forskningsrum (ERA) været det ledende princip bag alle EU's Forsknings- og udviklingsforanstaltninger og et bærende element for virkeliggørelse af forskningsmålene i Lissabon-strategien. I ERA-grønningen "Nye perspektiver på det europæiske forskningsrum" fra 2007 blev der udpeget en række nøgleområder, hvor en effektiv indsats ved hjælp af partnerskaber mellem medlemsstaterne kunne indebære en betydelig gevinst for Europas forskningssystem og være med til at give en "femte frihedsgrad" - fri bevægelighed for viden - i Europa.

I den sammenhæng var et af de bærende elementer i det ambitiøse ERA-koncept, der blev fremlagt, "Opbygning af forskningsinfrastruktur i verdensklasse", som

Forsknings- og Innovationsstyrelsen
Bredgade 40
1260 København K
Telefon 3544 6200
Telefax 3544 6201
E-post fi@fi.dk
Netsted www.fi.dk
CVR-nr. 1991 8440

Sagsnr. 08-041301
Dok nr. 659010
Side 1/1

igen skaber vækst, beskæftigelse og grundlaget for en dynamisk og videnbaseret økonomi i Europa.

Forskningsinfrastruktur spiller en stigende rolle for udvikling af viden og teknologi. Eksempelvis er observationscentre for miljøforskning, databanker inden for genomik, databaser inden for samfundsvidenskaber, billeddannelsessystemer og rum til nanoelektronik, bestrålingsanlæg til materialeforskning og supercomputere helt nødvendige redskaber til udvikling af viden. Da den kan samle en "kritisk masse" af personer og investeringer, kan den medvirke til den økonomiske udvikling på nationalt plan, regionalt plan og EU-plan. Den hører derfor hjemme midt i "videntrekanten" af forskning, uddannelse og innovation.

I takt med, at forskningens grænser udvikler og udvider sig og den teknologiske udvikling skrider fremad, bliver forskningsinfrastrukturen stadig mere kompleks og bekostelig, ofte i en sådan grad, at den er uden for en enkelt forskningsgruppes, regions, nations eller endda et kontinents rækkevidde. Det erkendte man på rådsmøderne om konkurrenceevne den 1.-3. juli 2004 og 25.-26. november 2004, og nåede til enighed om, at der som led i den videre udbygning af ERA var behov for at styrke konkurrencebaseret forskning, forebygge opsplitning og arbejde sammen om forskningsinfrastruktur. Rådet lagde vægt på, at der måtte lægges en europæisk strategi for forskningsinfrastruktur, og gav ESFRI, Det Europæiske Strategiforum for Forskningsinfrastrukturer, til opgave at udarbejde en strategisk plan for Europas næste generation af forskningsinfrastruktur.

Rådet (konkurrenceevne) pegede igen den 30. maj 2008 på behovet for opbygning af forskningsinfrastrukturer på europæisk plan, bl.a. med udgangspunkt i en effektiv koordinering og egnede retlige rammer. I oktober 2006 udsendte ESFRI den første europæiske køreplan for forskningsinfrastrukturer nogen sinde. Den rummede 35 nøgleprojekter af europæisk interesse, som der skal arbejdes på i de næste 10-20 år. Udfordringen nu er at få gennemført disse projekter.

Ifølge Kommissionen er en af de store vanskeligheder ved at etablere ny europæisk forskningsinfrastruktur, ud over ressourceknaphed og komplekse tekniske og organisatoriske spørgsmål, mangel på egnede retlige rammer for egentlige partnerskaber mellem parter fra forskellige lande.

Forenkling

Kommissionen finder, at forslaget indebærer en forenkling af de administrative procedurer for de offentlige myndigheder på EU- og medlemsstatsplan. Med en optimering af de EU-retlige rammer vil Rådet give mulighed for hurtigere og mere effektiv behandling af de forskellige dossierer om etablering af nye europæiske forskningsanlæg, idet der med forordningen kun vil være ét retsgrundlag i stedet for flere nationale retsgrundlag.

Gældende bestemmelser på det område, som forslaget vedrører

ESFRI har for nylig ladet udføre arbejde, der viser, at de eksisterende oprettelsesformer i henhold til national ret (f.eks. det franske "société civile", det tyske "Gesellschaft mit beschränkter Haftung" (GmbH), det britiske "limited liability company" (Ltd) og det nederlandske "stichting" (fond)) ikke tilgodeser sådanne nye forskningsinfrastrukturers behov. En undersøgelse af de eksisterende oprettelsesformer i henhold til folkeretten og EU-retten (f.eks. internationale/mellemstatslige organisationer og europæiske økonomiske firmagrupper) fører til samme resultat.

ESFRI har således påvist, at der er behov for en særlig EU-retlig ramme for etablering af europæisk forskningsinfrastruktur, hvor flere medlemsstater er involveret.

Det foreliggende forslag er derfor udformet således, at det bliver lettere for medlemsstater og lande, der er associeret EU's rammeprogram for forskning og udvikling, at etablere og drive forskningsanlæg af europæisk interesse i fællesskab, og at den europæiske politik for forskningsinfrastruktur kan udbygges yderligere. Det skulle komplettere de fremskridt, der er gjort siden 2004, især via ESFRI. Dette initiativ er forberedt ved, at der er gennemført en meget bredt dækkende høring, herunder en ekspertanalyse og høring af interesseparter.

Kommissionen finder, at en forordning for en europæisk forskningsinfrastruktur vil supplere de øvrige EU-initiativer, der er sat i gang inden for ERA, herunder meddelelsen om fælles programmering af forskningsindsats. Den supplerer også Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (EIT), som skal oprette viden- og innovationsfællesskaber (VIF) og dermed samle de bedste ressourcer fra højere uddannelser, forskning og erhvervsliv i partnerskaber.

Reguleringsmiddel/reguleringsform

Det er Kommissionens vurdering, at rammer, som skal være generelt anvendelige på et stort antal retlige enheder, de europæiske forskningsinfrastrukturer, som oprettes med EF-traktatens artikel 171 som retsgrundlag, kræver en forordning.

3. Hjemmelsgrundlag

Retsgrundlaget for forslaget er artikel 171 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab. Af artikel 171 fremgår det, at Fællesskabet kan oprette fællesforetagender eller enhver anden struktur, der er nødvendig for korrekt gennemførelse af programmerne for forskning, teknologisk udvikling og demonstration i Fællesskabet.

Af artikel 172 fremgår det, at Rådet vedtager med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen og efter høring af Europa-Parlamentet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg i artikel 171 omhandlende bestemmelser.

4. Nærhedsprincippet

Det er Kommissionens vurdering, at subsidiaritetsprincippet finder anvendelse, da forslaget ikke hører ind under Fællesskabets enekompetence. Kommissionens vurdering begrundes således:

Et EF-tiltag er kun berettiget, hvis også subsidiaritetsprincippet er overholdt. Det forudsætter to ting. For det første er det vigtigt at være sikker på, at målene for den foreslåede handling ikke i tilstrækkelig grad kan nås af medlemsstaterne inden for deres nationale forfatningssystemer (nødvendighedskontrol). Der er fremlagt tre forslag til, hvordan man kan oprette retlige rammer for europæiske forskningsinfrastrukturer: 1) koordinering på europæisk plan med henblik på etablering af en bedste praksis; 2) oprettelse af fællesforetagender; 3) opstilling af en specifik retlig ramme på EU-plan. Fællesskabet er i den bedste position til at føre disse muligheder ud i livet, på grundlag af artikel 165 i første tilfælde, og på grundlag af artikel 171 i de to andre tilfælde.

For det andet må man overveje, om og hvordan målene bedre kan nås ved en handling fra Fællesskabets side (kontrol for europæisk merværdi). Den logiske begrund-

delse for en europæisk handling ligger i problemets tværnationale karakter (etablering af retlige rammer mellem flere medlemsstater). Der er mulighed for andre løsninger, f.eks. indgåelse af mellemstatslige aftaler, men de administrative og juridiske procedurer, der typisk skal følges i henhold til sådanne mellemstatslige ordninger, anses for at være for langvarige, vanskelige og tunge.

Forslaget vurderes således i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet.

5. Formål og indhold

Kommissionens foreslåede rammeforordning har konkret til hensigt at supplere nationale og mellemstatslige ordninger og vil give et fælles retsgrundlag, der hviler på EF-traktatens artikel 171. Den fastsætter hovedtrækkene ved europæiske forskningsinfrastrukturer (herefter ERI) og klare procedurer for, hvordan den lovgivende myndighed tildeler denne status.

Af præamblen til forordningsforslaget fremgår det, at en ERI ikke skal betragtes som et EF-organ, men som en retlig enhed, som Fællesskabet ikke nødvendigvis er med i, og hvortil Fællesskabet kun i begrænset omfang yder finansielle bidrag. De interesserede medlemsstater skal således selv eller sammen med andre kvalificerede enheder fastlægge deres behov for etablering af forskningsinfrastruktur baseret på deres forskning og teknologiske udvikling og de krav, som Fællesskabet stiller.

**Forsknings- og
Innovationsstyrelsen**

Side 4/4

Af forordningsforslaget skal følgende særligt fremhæves:

Af artikel 4-5 og 21 fremgår det, at en ERI oprettes ved en afgørelse, som Kommissionen vedtager på grundlag af gennemførelsesbeføjelser, Rådet har tildelt den (EF-traktatens artikel 202). Kommissionens afgørelse vedtages efter ansøgning fra dem, der ønsker at grundlægge en ERI. Afgørelsen om oprettelse af en ERI vedtages efter rådgivningsproceduren.

Af artikel 6 fremgår det, at en ERI skal anses for at være en juridisk person med fuld rets- og handleevne og anerkendt i alle medlemsstaterne. I forbindelse med momsdirektivet og direktiverne om punktafgifter og offentlige indkøb betragtes en ERI desuden som et internationalt organ eller organisation; derfor er den fritaget for betaling af moms og punktafgifter, og dens indkøbsprocedurer er ikke omfattet af direktivet om offentlige indkøb. Desuden opfordres medlemsstater, som deltager i en ERI, til at træffe alle fornødne foranstaltninger til i videst muligt omfang også at fritage sådanne ERI'er for andre skatter.

Af artikel 7-9 fremgår det, at en ERI skal have et vedtægtsmæssigt hjemsted på en ERI-deltagers territorium, som enten kan være en medlemsstat eller et land, der er associeret et EF-program for forskning, teknologisk udvikling og demonstration. En ERI skal have mindst tre medlemsstater som deltagende medlemmer. Samtidig kan tredjelande og mellemstatslige organisationer deltage. Yderligere medlemsstater kan når som helst opnå status som deltagere i en ERI på rimelige betingelser. Desuden skal de deltagende medlemsstater tilsammen besidde flertallet af stemmerettigheder i deltagerforsamlingen. En ERI bygger på det princip, at deltagerne i fællesskab bidrager til virkeliggørelsen af ERI'ens målsætninger, i første række etablering og drift af en forskningsinfrastruktur af europæisk betydning. Dens interne struktur er meget fleksibel, idet deltagerne i vedtægterne kan fastlægge deres rettigheder og forpligtelser, de styrende organer og deres kompetence og andre interne anliggender.

Af artikel 15-16 fremgår det, at deltagernes finansielle ansvar for en ERI's gæld er principielt begrænset til deres respektive bidrag, men der er i vedtægterne mulighed for at træffe andre arrangementer. Gældende ret er EF-retten, lovgivningen i den stat, det vedtægtsmæssige hjemsted ligger i, eller, i visse sikkerhedsmæssige og tekniske forhold, lovgivningen i den stat, hvor driften foregår. Vedtægterne og gennemførelsesbestemmelserne dertil skal være i overensstemmelse med gældende ret.

Artikel 17 beskriver afvikling og insolvens for en ERI.

Af artikel 18-20 fremgår det, at Kommissionen sørger for den overordnede styring af de nye retlige rammer og overvåger, at ERI'erne følger bestemmelserne i forordningen. Medlemsstaterne træffer de fornødne bestemmelser til at sikre, at forordningen anvendes effektivt. Fem år efter vedtagelsen foretager Kommissionen ved hjælp af en ekspertgruppe en evaluering af rammelovgivningen og aflægger rapport herom til Europa-Parlamentet og Rådet.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Der foreligger ikke en udtalelse fra Europa-Parlamentet.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Kommissionens forslag til forordning har ikke konsekvenser for gældende dansk ret.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Kommissionens forslag til forordning har ikke i sig selv konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Sagen behandles i EF-Specialudvalget for forskning med høringsfrist den 25. august 2008. Skatteministeriet vil i den forbindelse også blive hørt.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Den danske regering hilser Kommissionens forslag til forordning velkommen og vil aktivt deltage i drøftelserne af forslaget. Det er regeringens umiddelbare vurdering, at en forordning kan være et hjælpsomt og besparende instrument ved etableringen af nye forskningsinfrastrukturer.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

På indeværende tidspunkt er der ikke tilkendegivet holdninger til forslaget.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.